



**ONDREJ HAMUĽÁK:
INTEGRUJÍCÍ SE EVROPA A SUVERENITA ČESKÉ REPUBLIKY
DĚJINY IRÁKU**

**ONDREJ HAMULAK:
AN INTEGRATING EUROPE AND THE SOVEREIGNTY
OF THE CZECH REPUBLIC**

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, OLOMOUC, 2013, 133 PP. ISBN 978-80-244-3816-0

*Milan Hodás*¹

Nedávno sa mi do rúk dostala útla knižočka napísaná príjemne sviežim jazykom. Obsahuje veľmi hutné spracovanie základov vývoja európskej integrácie a účinkov únijného práva s vyzdvihnutím podstatných prvkov Európskej únie z hľadiska štátovedy, či modernej konštitucionalistiky.

Použitý jazyk, hutnosť informácií i množstvo použitých prameňov prezrádzajú erudíciu autora v tejto oblasti. Čitateľ určite ocení vtipné pojatie problematiky, ktoré je poznať už i v názvoch niektorých kapitol „*Na dvorku se objevuje další kohout aneb ústavní napětí mezi Unii a členskými státy*“ či názov „*Unie nepožírá své členské státy*“. Vtip však textu rozhodne neuberá na vedeckej exaktnosti a informačnej hodnote. Kniha obsahuje „tradičné“ informácie o problematike Európskej únie, no autor v nej sumarizuje i myšlienky, ktoré sa v súvislosti s Európskou úniou a jej právnym poriadkom spomínajú menej často. Ako príklady možno uviesť (1) myšlienku dvojitej kontroly členských štátov, pretože uznaním priameho účinku noriem práva Európskej únie jednotlivci nielen, že získali väčšiu ochranu, ale sami sa (spolu s Komisiou) stali „strážcami“ práva Európskej únie a jeho integrity, (2) myšlienku/otázku, či prednosť a priamy účinok sú samostatnými a oddelenými zásadami únijného práva, alebo tvoria „tandem“, či (3) tzv. „Brunner paradox“, ktorým je označovaný rozpor medzi

¹ JUDr. Milan Hodás, PhD. Katedra ústavného práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Šafárikovo námestie 6, P.O. BOX 313, 81000 Bratislava, e-mail: milan.hodas@gmail.com.

Autor pôsobí ako vedecký pracovník na Katedre ústavného práva Univerzity Komenského v Bratislave, kde sa venuje ústavným a legislatívnym aspektom európskeho práva, ako aj problematike ľudských práv.

akceptovaním špecifických rysov európskej integrácie a používaním tradičného statického ústavného uvažovania a argumentácie.

Kniha je rozdelená na dve časti. V prvej časti knihy sa autor zaoberá „ústavným príbehom“ Európskej únie, základnými charakteristikami a vývojom jej právneho poriadku. Napríklad v kapitole nazvanej „*Čarodějnický slet právníků a jeho dítě – emancipované a dominantní unijní právo*“ sa pred očami čitateľa na pozadí kľúčovej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie pútavým spôsobom odvíja príbeh vývoja základných vlastností práva Európskej únie (judikáty 26/62 *Van Gend en Loos* a 6/64 *Costa* – autonómny právny poriadok zaväzujúci aj príslušníkov členských štátov, 106/77 *Simmenthal* – povinnosť vnútroštátnych súdov aplikovať právo ES a chrániť práva, ktoré vznikajú jednotlivcom, C-213/89 *Factortame* – povinnosť vnútroštátnych súdov prijať všetky opatrenia zabezpečujúce ochranu subjektívnych práv vyplývajúcich z práva Európskej únie, a to i v prípade, že také opatrenia vnútroštátne právo nepozná alebo ich použitie vylučuje, 14/83 *Von Colson* – zakladajúci povinnosť eurokonformného výkladu atď.). Spomína sa citlivý, či niekedy aj razantnejší dialóg ústavných súdov členských štátov so Súdny dvorom Európskej únie. Autor sa zmieňuje o tzv. *Solange* judikatúre Spolkového Ústavného súdu Nemecka, ktorá bola „katalyzátorom“ pokroku práva Európskej únie v oblasti ochrany ľudských práv. Nie je opomenutý ani dialóg ústavných súdov členských štátov a Súdneho dvora Európskej únie v otázke prednosti práva Európskej únie pred ústavnými normami členského štátu (11/70 *Internationale Handelsgesellschaft*, 29/69 *Stauder* atď.).

Autor nezabúda ani na „štátovedný“ pohľad. Členské štáty Európskej únie už nemajú monopol na výkon legitímneho násilia. Existuje veľa záležitostí so značným politickým významom, o ktorých už nerozhodujú národné inštitúcie (vlády, parlamenty), ale sa o nich rozhoduje v Bruseli. Tento presun výkonu legitímneho násilia by nebol mysliteľný, ak by jeho realizátorom nebola suverénna entita. V tejto súvislosti autor hovorí o teórii globálneho konštitucionalizmu, ktorá reflektuje na skutočnosť, že výkon moci, ktorý bol kedysi všeobecne spájaný so štátnou suverenitou, sa dnes presúva na iné organizácie a štruktúry nadnárodného alebo transnacionálneho systému politiky a práva.

V druhej časti knihy sa autor venuje citlivej otázke suverenity štátu a jej zachovania v globalizovanom svete. Pojem suverenity nie je možné chápať ako statický koncept, ktorý by v priebehu storočí nemenil svoj obsah a definíciu. Autor poukazuje na prepojenie definície nositeľa suverenity s emancipačnými revolúciami – emancipácia kráľa vo vzťahu k pápežovi a cisárovi (16./17. storočie), emancipácia ľudu vo vzťahu ku kráľovi (18. storočie), emancipácia národov/národných štátov (19. storočie) a emancipácia jednotlivca/nositeľa ľudských práv vo vzťahu k mocenskému aparátu štátu (20. storočie). Dnes sa stretávame s funkčným poňatím suverenity, chápanej ako schopnosť zabezpečovať reprodukciu hodnôt.

Objavuje sa pojem „zliatej“ suverenity (z angl. „pooled sovereignty“), ktorá umožňuje zachovanie suverenity štátu z hľadiska tradičných ústavných ideí. Dnešný koncept suverenity je spojený s ochotou a vôľou štátu podieľať sa na medzinárodnej spolupráci a realizovať svoje kompetencie v spojení s ostatnými subjektami medzinárodného spoločenstva. Dochádza k prepájaniu ekonomík a rozhodovacích procesov, k presunu zodpovednosti a riadiacich centier, ale tiež k vytváraniu nových prístupov ku klasickým štátovedným i internacionalistickým inštitútom. Rozdelenie a „zlievanie“ suverenity je teda reakciou na vytváranie „postnacionálnej globálnej spoločnosti“ a suverenitu už nie je možné chápať ako zosobnenie mocenskej hegemonie. Štát ako suverén dnes má byť predovšetkým dobrým organizátorom chodu spoločnosti, akceptujúcim fakt integrácie a globalizácie. Jej „zliatím“ teda štáty suverenitu nestrácajú, len presúvajú zodpovednosť za politické rozhodnutia na nadštátnu štruktúru a vymieňajú možnosť prijať vlastné riešenie za výhodu vyššej efektivity spoločného projektu. Koncept zdieľania právomocí medzi členskými štátmi Európskej únie a Európskou úniou, založený na dobrovoľnej participácii a existencii autonómnych kontrolných mechanizmov, je potom základom pre odchýlenie sa od tradičného uzatvoreného chápania štátnej suverenity. V tejto súvislosti autor vypichuje reakcie Ústavného súdu Českej republiky na problém zachovania suverenity pri integrácii do Európskej únie a konštatuje, že flexibilný pohľad na suverenitu umožňuje zachovanie zvrchovanosti Českej republiky. Zverením originálnych právomocí supranacionálnym orgánom teda nedochádza k strate, či oslabeniu suverenity, ale naopak, k posilneniu postavenia štátu prostredníctvom kolektívnej správy otázok spoločného záujmu.

Kapitola „*Nedotknuteľnosť ústavného jadra ako prejav praktickej suverenity*“ predstavuje úvod ku korekciám dominancie Európskej únie a jej práva judikatúrou Ústavného súdu Českej republiky. Autor sa zmieňuje o kauze sp. zn. Pl. ÚS 50/04 *Cukerné kvóty III*, ktorú Ústavný súd Českej republiky využil na to, aby sa pripojil k dialógu o absolútnej prednosti práva Európskej únie. Na jednej strane tak dochádza k aprobácii zásady prednosti ako jednej z kľúčových vlastností práva Európskej únie, na druhej strane Ústavný súd Českej republiky neopomenie zdôrazniť, že táto štruktúrna vlastnosť únijného práva nachádza svoje uplatnenie v právnom poriadku Českej republiky len prostredníctvom tzv. „otváracej“ normy, teda článku 10a Ústavy Českej republiky.

Koniec knihy pripomína situáciu, keď skúsený kriminalista pre čitateľa analyzuje prečítanú detektívku. Autor svoje záverečné slová začína pripodobnením európskej integrácie k janusovskej dileme. Na jednej strane je akcentovaná kľúčová úloha členských štátov Európskej únie a jej medzinárodný zmluvný základ, na strane druhej stojí neprehliadnuteľný proces osamostatňovania – autonómnej konštitucionalizácie Európskej únie. A tak ako skúsený kriminalista upokojuje obeť, tak aj autor knihy upokojuje čitateľa konštatovaním, že členské štáty zostávajú základným kameňom Európskej únie a ich suverenita zostáva zachovaná. Svoje slová

autor podopiera príslušnou judikatúrou Ústavného súdu Českej republiky (Pl. ÚS 5/12 *Slovenské dôchody*, Pl. ÚS 50/04 *Cukerné kvóty III* a pod.).

Na záver hádam len konštatovanie, že v tejto útlej knižočke nájde veľmi príjemné „čítanie“ tak laik ako i fundovaný odborník.